

“Sermaye politikaları içinde insan yoktur. Verimlilik, kârlılık, rekabet, performans kavramları; işhakkı, sağlıklı yaşam hakkı, sağlıklı ve güvenli çalışma ortamı hakkının yerine ikâme edilmektedir.”

Dr. Gültekin AKARCA
Kurum Hekimi

Giriş

Ülkemiz son yıllarda tam bir alt üst oluşu yaşıyor. 2001 yılında güçlü ekonomiye geçiş programının istikrar programına evrilmesi ilk etapta dönemsel, krize yönelik bir değişimin yaşandığı yanılsamasına neden olmuştu. Oysaki “Derviş Yasaları” olarak gündeme gelen ve on beş günde on beş yasa olarak kodlanan paketin büyük oranda tarımsal politikalarda değişiklik öngörüyor olması o günden sürecin aslında çok da krizle alâkalı olmadığını göstermişti. Süreç 1475 sayılı İş Yasası’nın 4857 sayılı İş Yasası ile değiştirilmesi ile devam etti ve istikrar programının mecliste anayasayı değiştirme kudretinde birden hızlandı. Artık adı “Acil Eylem Plânı”ydı. Esnek üretim, esnek çalışma, toplam kalite yönetimi gibi kavramların peşine, şeffaflık, verimlilik, müşteri memnuniyeti, performans gibi kavramlar eklenerek düşünsel süreçler işgale uğradı. Temponun yeni ama radikal yasa tasarıları ile hızlanması ve iktidarın aceleciliğinin nedenleri GATS’ın (Hizmet Ticareti Genel Anlaşması) tartışılmaya başlanması, Erdoğan’ın Amerika ve Dubai gezilerinin içeriğinin ortaya çıkması ile anlaşılabilir hale geldi. Emir büyük yerdendi. Adalet ve Kalınma Partisi (AKP) iktidarının uygulamaya çalıştığı Acil Eylem Plânı kendisine değil Dünya Ti-

KAMU YÖNETİMİ TEMEL YASASI GENEL GEREKÇESİ VE ÇIPLAK SERMAYE DEVLETİ

caret Örgütü’ne aitti. Yasa tasarıları büyük bir gizlilik içinde hazırlandı ve medyanın yarattığı sis perdesinin arkasında kanun haline gelmeye başladı. Oluşturulan bu sis perdesi uygulanan planın bir parçasıydı. Bu plan Abdullah Gül tarafından büyük bir saflıkla itiraf edilmişti. Abdullah Gül 21 Kasım 2002’de şöyle diyordu: “Büyük projeleri çok dikkatli bir hazırlık yapmadan açıklamıyoruz... Sistemi, performans ölçüm sistemine bağlı hale getireceğiz.. İnsanların şahsıyla ilgili değişiklik olacağı için memurları huzursuz etmeden yapmalıyız...”

Yasaların kitleler önünde tartışılması her ne kadar arzu edilir bir şey olarak görünmese de bu yasaların hangi niyetle çıkartıldığının itiraf edilmesine engel değildi. Yasaya muhalefet eden toplumsal özneler yasanın gerekçelerine dair farklı okumalara sahip de olsalar Kamu Yönetimi Temel Yasa Tasarısı kendisini oldukça açık bir dille anlatmaktadır. Yasa tasarısının “Genel Gerekçeler” kısmında şöyle denmektedir:

“Dünyada yaşanan hızlı ve çok yönlü değişim özellikle yönetim anlayışında ve klasik bürokratik yapılarda köklü bir yeniden yapılanmayı gündeme getirmiştir. Dünyada yönetim anlayışını ve yapılarını köklü bir şekilde etkileyen veya uyaran değişim faktörleri dört ana başlık altında özetlenebilir:

- Ekonomi teorisinde değişim,

- Yönetim teorisinde değişim,
- Özel sektörün rekabetçi yapısı ve kaydettiği ilerlemeler,
- Toplumsal eleştiri ve değişim talebi ile sivil toplumun gelişimi.

Bütün bu teorik ve reel değişimler doğrultusunda kamu yönetiminin toplumsal rolü ve işlevleri ile bunları yerine getirirken uygulayacağı yöntemler ve oluşturacağı kurumsal yapılar tartışma konusu haline gelmiştir. Genel olarak ifade edilecek olursa, toplumun taleplerine karşı daha duyarlı, katılımcılığa önem veren, hedef ve önceliklerini netleştirmiş, hesap veren, şeffaf, daha küçük ancak daha etkin bir kamu talebi dile getirilmiştir. Kamunun üretimden çekilmesi, düzenleyici işlevinin güçlendirilmesi, özel sektör ve toplum ile paydaşlık ilişkisi geliştirmesi öngörülmüştür.”

Yürürlük maddeleri dışında yasalaşan ve iktidar çalışanların sesini dinlemeze uygulanacak olan yasa tasarısı kendisini böylesi bir arka plânla gerekçelendirmektedir. Ancak yukarıda sıralanan maddelerin altı doldurulmamakta bunun yerine sıkça küreselleşme kavramına gönderme yapılmaktadır. Yasa metninin yapmadığını yaparak “Genel Gerekseler” kısmını daha anlaşılır hale getirmeye yani iktidarın söyleyemediklerine tercüman olma-ya ihtiyaç vardır.

Ekonomi Teorisindeki Değişim

Bir değişimden bahsedildiği koşullarda bir değişen, bir değiştiren ve bir de değişmiş olandan söz etmek gerekir. Bu asgari üç ögeyi hareket halinde açıklamadan değişim sürecini kavramak mümkün değildir. Yasa tasarısı bu üç ögenin açıklamasını yapmamaktadır. Bunun yerine tercih edilen şey sonuçların ilânıdır. Şeffaflık, düşük maliyetle çalışmak, etkin olmak, ön görülebilir olmak seçilen ekonomik yaklaşımın hedefleridir. Bu nedenle;

“Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı'nın temel aldığı bu yeni yönetim anlayışı ve uygulaması;

- Piyasaya saygılıdır ve mümkün olduğu ölçüde piyasa araçlarını kullanır,
- Hesap verebilirliği artırır,
- Herkesin bilgi edinme hakkı olduğuna inanır...”

Bu masum görünen hedefler ve uygulamalar bize iktidarın politikalarına kaynaklık eden ekonomi teorisinin adresine ilişkin yeterli ip uçlarını vermektedir. Ancak öncelikle bu ekonomi teorisinin neyin yerine ve neden ikâme edildiğini açıklamak gerekir.

1945'ten 1970'lere değin burjuva iktisat politikalarına yön veren teori Keynes kaynaklıdır. Keynes o güne değin sarsılmaz bir doğru olarak kabul edilen klasik iktisada karşı geliştirdiği teoriyle burjuva iktisat alanında bir devrim gerçekleştirir. Bu zoraki devrimi doğuran neden 1929 bunalımı ve bu bunalımın ortaya koyduğu gerçeklerdir. Bunalım özellikle iki yeni durumu gözler önüne serer. Bunlardan ilki artık Say kanununun geçerliğini yitirmesidir. Her arzın kendi talebini yaratacağını vaaz eden bu yasa kapitalizmi tümüyle kendi kendini düzenleyen ve doğal olarak işleyen bir sistem olarak var sayar. Bir görünmez elin ekonomiyi düzene soktuğuna inanan bu anlayış 1929 bunalımının gelip geçici olmadığını ve müdahale edilmediğinde derinleştiğinin görünmesi üzerine tümüyle çöker. Geriye Keynes için bir ders kalır: müdahale. Bu, aynı zamanda Laissez-Faire (bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler) ideolojisinin eleştirisinden çıkan sonuçtur(*). Bunalım Keynes'in bir diğer gerçeği görmesine de neden olur: işçi sınıfı.

Keynes klasik iktisadın marjinal verim düzeyini doğuran beklentiler nosyonuna sadıktır. Ama değeri ortaya çıkaracak beklentiler ancak bir güven ortamının ürünü olabilir. Bunalım ortamının yarattığı risklerle dolu bir dünyada ise güven en son bulunabilecek şeydir. Güven sorunsalı iki temel değişikliğe neden olur. Birincisi işçi sınıfının denklem içine dahil edilmesi ve ikinci olarak müdahale...Keynes'in vardığı bu sonuçlar politik bir tercihin değil zorunluluğun ürünüdür. Sermayenin beklentileriyle, elde ettiği sonuç arasındaki dengenin sağlanması müdahaleyi teknik bir gereklilik haline getirir. Böylece devletin müdahale alanı planlamayı da içerecek şekilde genişler. Bu “iktisadın hukukiye dahil olmasıdır”(1). Ancak yeterli değildir. Keynes General Theory'de faiz oranlarına yönelik para politikalarının yeterli olacağından kuşku duyduğunu söyler ve ekler: “Yatırımların doğrudan düzenlenmesi hususunda ... daha büyük bir sorumluluk alan bir Devlet görmek istiyorum.” Bahsettiği

devlet doğrudan üretken sermaye sıfatına bürünmüş Sosyal Sermaye Devleti'dir. Sosyal Sermaye Devleti öz itibarıyla aslında yeni bir olgu da değildir. İtalya'da ortaya çıkan, Almanya'da ip uçlarını veren faşizm bu devlet biçiminde ulaşılmak istenen sonucun ilk somut örnekleridir.

Keynes'in teorisinde işçi sınıfı birbirini tetikleyen iki nedenle yer tutar. "Kapitalizm ancak dönemsel bunalımlar yaşar, yapısal olarak sağlamdır, krize batmaz" anlayışının 1929 kriziyle pratikte iflası ve 1917 devrimi ile kapitalizmin aşılabilir olduğunun görülmesi. Bu iki tarihsel olgu Keynes'i sınıfına sadık bir burjuva iktisatçı olarak sistemin geleceğinin pazar mekanizmalarına terk edilemeyecek kadar önemsenmesi sonucuna götürür. İstihdama ve işsiz kitlelere verdiği önemin ardında böylesi bir sınıfsal refleksin yer aldığını söylemek hiç de abartı sayılmaz. Bir yandan işçi sınıfının hareket geçmesi A.B.D merkezli krizin genelleşmesine neden olurken diğer yandan da güçlenen sendikal yapılar arz ve talep güçlerinin serbest piyasadaki oyununu bozabilecek denli güçlenmiştir. Keynes meslektaşlarının bu durumun yasa dışı olduğuna dair homurdanmalarını ciddiye almaz. Artık yeni bir güçler dengesi oluşmuştur ve denklem bu yeni duruma göre tekrar kurgulanmak zorundadır. Say yasasındaki arz-talep dengesinin verili şartlarda işlemiyor oluşunun ardındaki neden denkleme yeni bilinmezlerin eklenmiş olmasıdır. Yapılması gereken şey ise bu bilinmeyenleri denkleme dahil etmektir. Sistemin krize girmesi arz fazlası kaynaklıdır. Arz fazlası yatırım düzeyinin gerilemesine bu da marjinal verim programında değerlerin düşmesine neden olmaktadır. Çözümü arz değişkeni üzerinden çözmeye çalışan klasik anlayışa karşın talep merkezli çözüm arayışları geliştirmek ise işçi sınıfından bahsetmeyi gerektirir. Bu aynı zamanda çözümün olmazsa olmazıdır. O güne değin krize çözüm olarak uygulanan "ücretleri düşürerek maliyeti azaltıp arzı artırmak ve düşen fiyatların piyasayı canlandırmasını beklemek veya faiz hadlerinde meydana gelecek değişimlerle tasarruf-yatırım dengesinin düzelmesini ve yatırımların yeniden canlanmasını beklemek ya da talebi artırmak için ücret politikalarıyla oynamak" (2) şeklindeki krizden çıkış reçeteleri artık geçerli sonuçlar üretmemektedir. Çünkü devasa bir istihdam sorunu güven bunalımına gebelik etmektedir. Keynes bu aş-

mada yine devletin ekonomik bir aktör olarak devreye girerek giriştiği bir takım yatırımlarla işsizlik sorununu aşmasına, bunun yaratacağı talep artışı ile piyasaların canlanmasına ve bu canlanmanın yaratacağı iyileştirici etkiye güvenirken, pratikte, Almanya ve A.B.D'de uygulanan örnekler Keynes'i doğrular nitelikte sonuçlar vermektedir.

Keynes'in teorileri uygulama alanını, somut olarak, özellikle 1945 sonrası bulmuştur. Savaşın yarattığı yıkımla kabuğunun içine büzülen ekonominin Keynesyen politikalarla tekrar genişlemeye başlaması 1970'lere değin devam eden "Refah Devleti", "Sosyal Devlet" yanılsamalarını doğurur. Kapitalizmin kendisini tamir ettiği ve bu iyileşmenin sonsuza kadar devam edeceği düşüleri yetmişlerde ortaya çıkan petrol krizi ile son bulur. Uyanma vakti gelmiştir! Böylece Keynesyen politikalar sorgulanmaya ve yeni arayışlara başlanır. Keynes'e itiraz iki merkezden gelir. İlki Neo-Klasik İktisat diğeri de Yeni-Klasik İktisat'ta (New classical economics). Milton Friedman'ın monetarist okulunun eleştirilerine bu okuldan koparak ayrı bir ekol yaratan öğrencilerinin eleştirileri de eklenir. Bugün kapitalizmin yeniden küresel çapta inşasının araçları olan Uluslararası Para Fonu (İMF), Dünya Bankası (DB) gibi yapılarda Yeni Klasik İktisat ekolü kaynaklı politikalar büyük yer tutmaktadır. Kamu Yönetimi Temel Yasa Tasarısı'nda gönderme yapılan ekonomi teorisindeki değişimin yönü de keza bu ekolü işaret etmektedir.

Yeni Klasik İktisat, iki temel eksene sahiptir. Öncelikle "market clearing" olarak kavramlaştırılan, serbest ve tam rekabet koşullarında işleyen piyasaların kendiliğinden ekonomik dengeleri sağladığı klasik iktisat önermesine sahip çıkmaktadır. İkinci temel kavram ise "rasyonel beklentiler hipotezi"dir. Bu önermeye göre rasyonel beklentilere sahip iktisadi karar birimleri asla sistematik yanlış yapmazlar. Kendi öncülleriyle benzer olarak rasyonalite ve beklenti sözcüklerini yan yana kullanan Yeni Klasik İktisat, bu sözcüklere aynı anlamları yüklemeyiz. Rasyonalite Yeni Klasik İktisat teorisinde temel bir anlam kazanır: İktisat salt bir rasyonalite bilimidir... Rasyonel dışı davranışlar iktisadın alanına girmez. Teori, tek tek bütün ekonomik aktörlerin, ister üretici isterse tüketici olsun çıkarlarını optimize etme davranışına sahip olduklarını, bu davranış biçiminin ise sistemin uzun vadede de-

ğil kısa dönemde hatta anlık dengeye gelmesine neden olduğunu öne sürer. Böylece Keynes'te olmayan mikro ekonomik temeller üzerine kurulu makro denge sorunu çözülmüş olmaktadır. Rasyonel sözcüğünün tamladığı beklenti kavramının da altı öncüllerinden farklı doldurulmaktadır. Özellikle Keynes'te yer tutan beklenti kavramı, girişimcilerin kafalarında tasarladıkları ileriye yönelik bir tahminden öteye gitmezken; Yeni Klasik İktisat'da iktisadi aktörler her türlü veri tabanını kullanarak karar alırlar ve aldıkları bu rasyonel kararlarda asla sistematik hata yapmazlar. Bu nedenle Yeni Klasik İktisat teorisi doğrultusunda açıklık, şeffaflık, bilgiye ulaşmada kolaylık gibi kavramlar büyük önem kazanır. Keza istikrar kavramı ve beklentileri oluşturacak politikaların/kararların önceden ilân edilmiş olması da rasyonel davranacağı ön görülen iktisadi aktörler için benzer öneme sahiptir. Yeni klasik iktisatçılar, klasik iktisatçılardan ve monetaristlerden devletin rolü konusunda da ayrı düşerler. Klasik ve monetarist iktisatta devlet ekonomik alandan (sınıf çatışması alanından değil) çekilirken yeni klasik iktisat ekolü devlete önemli bir işlev vermektedir: devlet oyunun kurallarını koyucu ve bu kuralları kollayıcı bir işleve sahip olmalıdır. Recep Tayyip Erdoğan'ın sıkça tekrarladığı gibi amaç kürek çeken değil, dümen tutan devlet yaratmaktır. Kuralların konuluşu ve takibi ise devlet ve özel sektör işbirliği çerçevesinde tariflenmektedir.

Yönetim Teorisindeki Değişim ve Yönetişim

Recep Tayyip Erdoğan'ın sıkça kullandığı dümen tutan devlet söylemi kendisine ait değildir; tıpkı yeni yönetim anlayışı olarak sunulan "yönetişim" kavramının Dünya Bankası orijinli olması gibi. Dümen tutma "steering" sözcüğü ile imlenirken; Yönetişim kavramı ruhunu bin dokuz yüz otuzlardaki İtalyan Korparatizm'inden alır. Güncel suretine ise ilk kez (Sub Saharan Afrika: From Crisis to Sustainable Growth raporuyla) 1989 yılında WB raporlarında kavuşur. Gerekçesini belki de en iyi anlatan sözcükler ise Mercedes-Benz Stuttgart YK Üyesi Dr. Kurt S. Coruk'a aittir. Dr. Kurt S. Coruk şöyle demektedir:

"Aslında çok daha hızlı küreselleşebilirdik, fakat iki önemli engelle karşılaştık bu süreçte: Demokrasi ve trilyonlarca dolar değerindeki emeklilik fonlarının kamu, yani ulus devletlerin kontrolünde olması".

Kavram ilk ortaya çıktığında demokrasiye ekli katılım ilkesi yerine "birlikte" yönetme ilkesinin getirildiği iddia edilir. Duvarların yıkıldığı, küreselleşmenin eşitlenme, bütünlenme, iç içe geçme gibi anlamlarla işlendiği düşünsel ortamda kavram ideolojik arka planı sorgulanmaksızın büyük bir yaygınlık kazanır. Ancak "daha az yönetim, minimal devlet söylemi" zamanla tahkim edilir ve sınırları belirgin hale getirilir. Çünkü Yeni Klasik İktisat anlayışına göre devletlerin yaptırım gücü işlem maliyetlerini düşürmektedir. Bu anlayışa göre mülkiyet hakkı "bireylerin kaynakları kullanma hakkı"dır. "... mülkiyet haklarının uygulanması kıt kaynakların kullanımında başkalarını, yani mülkiyet hakkından yoksun olanları dışlamayı gerektirmektedir. Ancak, başkalarının dışlanmasını gerektiren mülkiyet sisteminin olmasının bir maliyeti vardır. Bu çerçevede mülkiyet haklarının tanımlanması ve korunması konusunda temel yükümlülük devlete aittir. Böylece, mülkiyet hakkının korunmasında, devletin taraflara gerekli baskıyı uygulama gücüne sahip olduğu yerlerde maliyet düşeceği için, orada piyasa daha etkin olacaktır."(4). Bu anlayış WB raporlarına şu cümlelerle yansır: "Devletlerin benzersiz güçleri, vergilendirme, yasaklama, cezalandırma haklarıyla birlikte, katılıma gereksinim duymalarından kaynaklanır. Devletlerin vergilendirme gücü, kamu mallarının finansmanını sağlar. Yasaklama ve cezalandırma gücü, bireysel güvenlik ve mülkiyet haklarını garanti eder." (WB,1997:25). Bir baskı aygıtı olarak işlevinin altı çizilen devletin iktisadî alana müdahalesinin ise yeniden tarifi gerekmektedir. Bu tarif "yönetişim" sözcüğünde kendisini bulur. Piyasa için devlet yani piyasanın işleyiş şartlarını garanti altına alan, piyasa için güçlü, piyasa için etkin ve piyasa için esnek devlet... Yönetişim modelinin yaratmaya çalıştığı yönetim biçiminin içeriği böyle özetlenebilir. İktidarın aktörleri de yeni modele uygun olarak farklılaşır. İktisadî alana müdahalede devlet, sivil toplum örgütleri ve şirketlerle eşit düzeye indirilmekte, erk bu üçlü yapı tarafından paylaşılmaktadır. Genel oy üzerinden sağlanan iktidar dolayımının yerini bürokrasi, şirket, Sivil Toplum Kuruluşları (STK), üçgeninin oluşturduğu yönetsel aygıtlar almaktadır. Uluslararası, ulusal ve yerel ölçeklerde inşa edilmesi öngörülen modelde sermaye sahiplerinin örgütlü kesimi hariç hemen hiçbir toplumsal özneye yer kalmamaktadır. Kamu

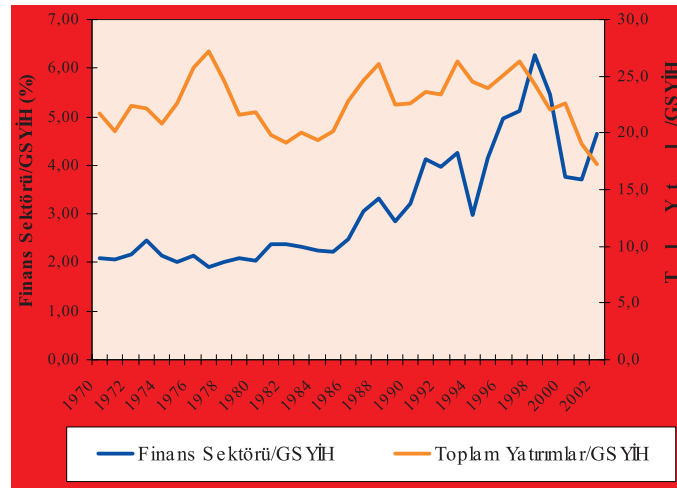
Yönetimi Yasa Tasarısı'nın üretici unsurları ve ülkemizde gittikçe yaygınlaşan üst kurulların yapısı göz önüne alındığında iktidarın sıkça yinelediği "toplumla paydaşlık" ilkesinin yeni anlayışta nereye tekabül ettiği daha açık görülebilecektir. Yasa Tasarısı'nın hemen başında, metnin hazırlanması sürecinde katkısı sayılanların içerisinde Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (TESEV) gibi sermaye örgütlerinin adlarının geçmesine karşın hiçbir emek örgütünden bahsedilmemesi şaşırtıcı değildir. 2001 Krizi sırasında Kemal Deriş'in Dünya Bankası'ndan transferiyle somut bir olgu olarak gündemimize oturan üst kurulların oluşturulma biçimleri bile sistemin kaynaklarını anlatmak için yeterlidir. İşleyişe dair A.Ü S.B.F öğretim üyesi Prof. Dr. Oğuz Oyan'ın tanıklığı ilginçtir. Şöyle demektedir Oğuz Oyan: "2000 yılı şubat ayı başındayız. Ankara'da Sheraton Oteli girişinde Dünya Bankası uzmanı Bay Lorenz Pohlmeier bana ve yanımdaki iki arkadaşla tarım satış kooperatifleri birliklerinin tepesinde oluşturmayı düşündükleri 'Yeniden Yapılandırma Kurulu'na üyelik teklifinde bulunuyor. 7 kişilik kurulun 4 üyesinin kendileri tarafından belirleneceğini söylüyor. Hangi sıfatla Türkiye Cumhuriyeti yasalarına göre kurulması planlanan bir üst kurula üye önerebildiklerini soruyoruz. 'Eğer parayı biz veriyorsak, kararları da veririz' yanıtını veriyor."(4).

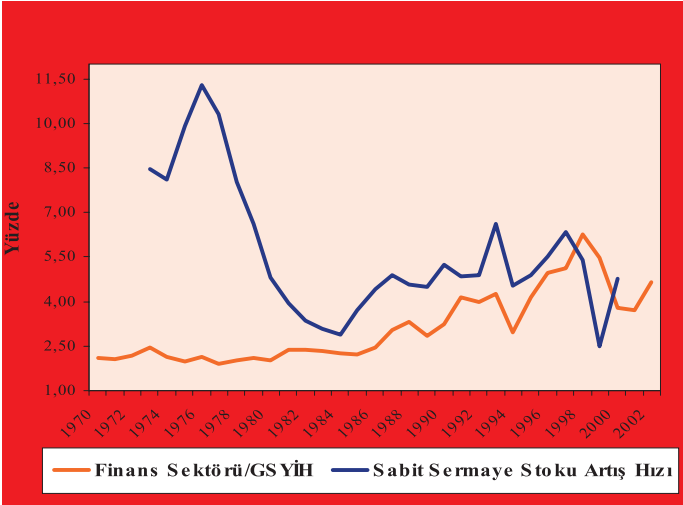
Oğuz Oyan'ın sözlerinde İtalya'da Musolini döneminde oluşturulan bürokratlardan, sermayenin temsilcilerinden, toprak sahipleri veya çalışanların temsilinden oluşan ve üzerinde iktidar oluşturdukları ekonomik birimin yönetiminden sorumlu korporatif yapılardan daha geri bir çerçeveye karşı karşıya olduğumuzu görüyoruz. Çalışanların örgütülüğünün zaaf içerisinde olduğu, buna karşın sermayenin gelişkin bir STK ağını her gün geliştirdiği bir ülkede, toplum ve devletin paydaşlığından bahsetmek sermaye devletinden, piyasa devletinden bahsetmek anlamına gelir. Bu üretici özne olarak sermaye sahipliği sıfatını terk eden devletin, sermaye sahiplerini herhangi bir dolayım kullanmaksızın iktisadî alanın iktidarı haline getirmesidir. Bir başka deyişle başbakanın söylediği gibi: "devlet işverenin emrindedir, yeter ki o istesin."

Özel Sektör

"Özel sektörün rekabetçi yapısı ve kaydettiği ilerlemeler" yasanın bir diğer gerekçesidir. Bu madde de diğerleri gibi kaba bir küreselleşme söyleminin arasında anlamını yitirmiş gizli bir mesajın şifresi gibi metnin bütününden kopuk, neden konulduğunu açıklamaz halde bırakılmıştır. Elbette metnin ilerleyen kısımlarında sanki bu maddeye gönderme yapıldığına dair izlenimler vardır fakat bunlar ne denli bu maddenin açılımıdır (!) orası belli değil. Ama yine de anlamaya çalışmakta yarar var. Öncelikle açık oturumlarda, söyleşilerde, röportajlarda ne denli inkâr edilirse edilsin; yasanın, kamusal görevleri yerele devretmek değil, piyasalaştırmak ereğinde olduğu bu gerekçeden ilk çıkarılacak sonuçtur. İddia odur ki; artık özel sektör rekabetçi yapısı ve gösterdiği ilerlemelerle hizmet üretimini gerçekleştirebilecek düzeye gelmiştir. Bu aynı zamanda bir devrin sona erdiğinin ilânıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında gerçekleştirilmesi gereken zorunlu üretim konularının özel sektör tarafından gerçekleştirilemeyeceğini tespit eden İzmir İktisat Kongresi devleti sermaye birikimi sağlamakla görevlendirir. 1980'lere kadar geçen süreç bu niteliktedir. 1980 sonrası ithâl ikâmecî modelden ihracat merkezli üretime geçiş ve özelleştirme politikaları ile kamudan Özel'e sermaye transferi başlar. Ancak sorulması gereken soru bu noktada şudur: Gerçekleştirilen sermaye transferi sermayenin yapısını geliştirmişmidir? Bu soruya yanıtı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) Mali

Grafik-1: Türkiye ekonomisinde yatırımlar ve finans sektörü

Grafik-2: Türkiye ekonomisinde sermaye birikimi ve finans sektörü

Sektör Politikaları Dairesi'nden Dr. Şeref Saygılı'nın O.D.T.Ü sunumundaki analizlerinde buluyoruz. Saygılı'nın sunumunda iki grafik dikkati çekiyor. Bunlardan biri sabit sermaye stok artışı ile finans sektörünü karşılaştırıyor, bir diğeri ise GSYİH içinde toplam yatırımların payı ile finans sektörünü karşılaştırıyor.

Bu grafiklerden de anlaşıldığı gibi finans sektörü ile üretim alanı arasında net bir kopukluk yaşanmaktadır. Sabit sermaye stokunun GSYİH içindeki payı ithal ikâmecî politikalarından uzaklaşılması ile birlikte hızlı bir düşüş seyrine girerken özellikle 1990'lara doğru finans sektöründe tersi bir durum izlenmektedir(**). Üretime yönelmeyen sermaye yapısı, 2003 verileriyle 204 milyar dolar olan toplam GSYİH rakamıyla birlikte değerlendirildiğinde devletin terk edeceği hizmet üretimi alanını yerli sermayenin doldurmayacağı gerçeği ortaya çıkar. Lorenz Pohlmeier'in neden ülkemizdeki en küçük ekonomik birime kadar müdahale ettiği, İMF'nin direktifleri bu alanı hangi güçlerin dolduracağını ip uçlarını sunar. Aynı zamanda tasarıda iddia edilen rekabet gücündeki gelişmeler de T.C.M.B tarafından yalanlanmaktadır.

Tablo-1'de 100'ün üzerine çıkan rakamlar Türkiye'nin rekabet gücünün gerilediği ülkeleri göstermektedir. Verili tarihler arasında A.B.D ve İngiltere dışında geri kalan tüm ülkelere karşı rekabet gücü gerilemiştir. Eğer ülkedeki sermaye birikimi kamusal hizmetleri üretmek için nitel ve nicel olarak

Tablo-1: Nispi pozisyon gelişmeleri (1995-2001)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*
Almanya	100	104.4	116.1	118.6	119.1	136.3	135.9
İtalya	100	92.1	97.8	99.7	99.7	110.3	111.2
Fransa	100	104.4	116.8	119.1	120.1	134.9	136.3
İspanya	100	99.0	110.4	113.5	112.3	124.9	126.2
İngiltere	100	97.8	89.8	88.3	85.2	90.2	94.6
Yunanistan	100	97.0	103.8	108.3	104.5	117.5	118.4
Japonya	100	114.5	122.2	134.4	115	111.4	125.7
Rusya	100	73.8	69.2	110.8	4	133.3	125.8
Polonya	100	97.7	103.1	102.0	168.5	108.4	101.0
Güneykore	100	100.1	111.1	146.0	105.1	114.0	127.4
Tayland	100	98.9	113	133.7	120.5	126.5	136.8
Brezilya	100	102.4	98.7	102.4	133.6	113.7	132.0
ABD	100	96.9	94.4	96.9	91.5	87.8	86.1
Türkiye	100	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: DIE, IFS, kendi hesaplarımız.

*2001 yılı ilk on aylık dönemini içermektedir.

yeterli değil ve rekabet gücüne de sahip değilse ya da tasarısı bu gereğin altını nasıl doldurmaktadır?

“Sağlanan serbestleşmeye rağmen doğrudan yabancı sermaye girişlerinde son derece kısıtlı kalan gelişmeler, ülkemizin küreselleşmenin oluşturduğu fırsatları değerlendiremediğini, buna karşılık risklerine açık bir yapıda kaldığını göstermektedir. Doğrudan yabancı sermaye konusunda 2001 yılındaki istisnai performans hariç, ülkemizin 1 milyar dolar sınırını bir türlü aşamadığı gözlenmektedir. 1991 yılında gelişmekte olan ülkelere yapılan toplam doğrudan yabancı sermaye yatırımları içinde ülkemizin payı % 1.8 iken, bu pay 1999 yılına gelindiğinde binde 3'lere gerilemiştir. Bu düşük performans ülkemizin küresel rekabet şartlarına adapte olamadığını ve oldukça yüksek düzeylerde seyreden sermaye hareketlerinden üretimi ve istihdamı artıracak şekilde yararlanamadığını göstermektedir.”

Yukarıdaki satırlardan da anlaşılacağı gibi rekabet içinde olunan konu yabancı sermayeyi yurt içine çekmek üzerine odaklanmıştır. Bunun içinde yabancı sermayeye kârlı alanlar açmak, ucuz iş gücü sağlamak gerekmektedir. Bunun en kolay yolu da hizmet üretiminden devletin çekilmesini sağlarken aynı zamanda iş gücünün tüm örgütlülüğünü tasfiye etmek, üretimi esnekleştirerek “verimlilik” ve kârlılığı arttırmak, iş güvencesini yok ederek emek pazarını anarşiye sürüklemektir.

Sonuç

Para dışında hiçbir güven aracının olmadığı bir tarihsel süreçteyiz. Artık iş güvencesi, sağlık güvencesi, emeklilik vb. yani bireylerin asgari var oluş şartlarını sağlayan hiçbir güvence kalmıyor/kalmamıştır. Kapitalizm ve sosyalizmin iki kutuplu dünyasından, kapitalizmin egemen olduğu tek kutuplu dünyaya (d)evrildiğimiz ve işçi sınıfının fiilen denklem dışına çıktığı tarihten itibaren sermaye sahipleri küresel hesaplarını yeni denklemlerle yapmaktadır. İşçi sınıfının talebi olarak değil ama sermayenin krizlere çözümü olarak gündeme gelmiş Sosyal Sermaye Devleti yerini Çıplak Sermaye Devleti'ne bırakmaktadır. Uluslararası sermaye içinde bulunduğu krizden çıkışın yolunu yine dünyayı savaşımlara sürükleyerek ama bu sefer Yeni Klasik İktisat politikalarıyla bulmaya çalışmaktadır. Bu politikaların içinde insan yoktur. "Verimlilik", kârlılık, rekabet, performans kavramları; iş hakkı, sağlıklı yaşam hakkı, eğitim hakkı, emek gücünün değerini pazarlıkla belirleme hakkının yerine ikâme edilmektedir. Bu kaybettiğimiz haklar sermayenin bize bahsettiği haklar değil emek mücadelesinin sonucu olarak elde edilen haklardır. Ve emeğin tek bir talebi vardır: üretimin koşullarına ve ürünlerine sahip olmak. Çünkü her türlü değeri yaratan odur. Tüm kazanımlar bu talebin ürünü olacaktır.

Dipnotlar

1. Dionysos'un Emeği- Devlet Biçiminin Bir Eleştirisi Michael Hardt -Antonio Negri, Sayfa 68.
2. İZM'ler serisi, Keynes, Nazım Güvenç, Sayfa 41.
3. Praksis, 3 Aylık Sosyal Bilimler Dergisi, 7, Sayfa 105.
4. www.inadina.com

Kaynaklar

1. Dionysos'un Emeği Devlet Biçiminin Bir Eleştirisi, Michel Hardt-Antonio Negri, İletişim Yay.
2. İktisat'ın Dama Taşları, İ.Ü. İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti İktisat Dergisi.
3. İktisat Düşünürleri, Robert L. Heilbroner, Dost Yay.

4. Neo-Klasik İktisat, Bernard Guerrien İletişim Yay.
5. İZM'ler Dizisi, Keynes, Nazım Güvenç, B. D.S .Yay.
5. Praksis, Üç Aylık Sosyal Bilimler Dergisi, 7.
6. Keynes, Robert Skidelsky, Altın Kitaplar.
7. Ya Parayı Ya Canını, Eric Toussaint, Yazın Yay.
8. Yeni Dünya Düzeni Nereye, Korkut Boratav, İmge Kitabevi.
9. Özgür Üniversite Forumu, Sayı ,14.
10. Gelir Uçurumu, Mustafa Sönmez, Om Yay.

* "Bireylerin ekonomik etkinliklerini yerine getirirken kendilerine bir yazgı gibi baştan verilmiş bir 'doğal serbestlik'e sahip oldukları kesinlikle doğru değildir. Mal mülk sahiplerine ve zamanla sahibi olanlara ezeli haklar veren hiçbir 'pakt' yoktur. Dünya özel çıkar ile genel çıkarı her seferinde denk getirecek şekilde ilâhi güç tarafından kesinlikle yönetilmemektedir. Ve bu dünyada, pratikte bu ikisini sonunda bağdaştıracak bir düzen kesinlikle kurulmamıştır. Ekonomi-Politiğin ilkelerinden iyi anlaşılmalı kişisel çıkarın her zaman lehinde işleyeceği sonucunu çıkarmak kesinlikle doğru olmaz. Ve kişisel çıkarın genelde iyi bilindiği de kesinlikle doğru sayılmaz." Keynes'den aktaran Nazım Güvenç, Kenses-izm 29.

**Finans sektöründeki artışın neden ve kaynakları başka bir tartışmanın konusudur. ●